Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

+ *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.

+ *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.

+ *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.

+ *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via `http://books.google.com`

PAMFLET
25977

Digitized by Google

Digitized by Google

N 47. 1830

THANS, MEER DAN OOIT!

MOED EN KRACHT,

MET VERTROUWEN OP GOD ALLEEN!

EEN WOORD VAN

HERMANNUS BOUMAN,

Hoogleeraar te Utrecht.

Digitized by Google

Digitized by Google

THANS, MEER DAN OOIT!

MOED EN KRACHT,

MET VERTROUWEN OP GOD ALLEEN!

EEN WOORD VAN

HERMANNUS BOUMAN,

Hoogleeraar te Utrecht.

Te UTRECHT,

bij J. G. VAN TERVEEN EN ZOON.

1830.

Digitized by Google

„ *Ik ſta nog aan het hoofd van een volk, welks gods-*
„ *dienstige zin den besten waarborg ſchenkt voor*
„ *de beſchermende hoede des Almagtigen.*"

Woorden van Z. M. den Koning, in de aanſpraak aan de Staten Generaal, den 18 Octobër j. l.

„ *Wij zullen met de natie, die wij vertegenwoordi-*
„ *gen, gedachtig aan voorouderlijke deugd en*
„ *roem, bij de inſpanning aller krachten, het oog*
„ *gerigt houden op die Voorzienigheid, wier be-*
„ *ſchermende hoede dit land, hoe klein en hoe ge-*
„ *teisterd, vaak heeft behoed en bewaard.*"

Woorden van de Staten Generaal, in het antwoord op 's Konings aanſpraak, den 26 October j. l.

Digitized by Google

THANS, MEER DAN OOIT!

MOED EN KRACHT, MET VERTROUWEN OP GOD ALLEEN!

Dierbare Landgenooten!

Zoo noem ik thans, met hartelijke toegenegenheid, U, maar ook U alleen, die, het oude Nederland bewonende, aan God gelooft, en Vaderland en Koning ſtandvastig zijt toegedaan. Vóór zeer weinige weken nog, noemden wij *Vlamingen* en *Antwerpenaars* en hunne, toen nog niet afgevallene naburen, *landgenooten* (1). Want de gemoedelijke Nederlander durf-

(1) Het berouwt mij niet, in het ſtukje: *Nu of nooit!* enz., dat onlangs bij den Uitgever dezes gedrukt is, bl. 15, 26 en elders (van den 2den druk), in dien geest gesproken te hebben. Het getrouwe Nederland ſloot niemand buiten, die zich zelven nog niet had uitgeſloten. Des te grootere vrijmoedigheid heeft het thans, voor God en menschen!

Digitized by Google

durfde zijne belangen niet geheel afscheiden van hen, met welke hem plegtige eeden en verbonden vereenigd hadden. Maar zij allen, of zij althans, die onder hen den toon geven, door welke zich de overigen overheerschen laten, hebben zich den naam van onze *landgenooten* geheel onwaardig gemaakt. De Koning zelf zegt het ons, met rondborstige openhartigheid: „ *Het blijkt ontwijfelbaar, dat de erken-* „ *ning van het grondwettig gezag in de Zuidelijke* „ *provincien geheel heeft opgehouden.*" (2) Onze taal heeft geene woorden, krachtig genoeg, om de snoodheid en ondankbaarheid van dien afval, naar verdienste, in het licht te stellen. Maar wij willen de verwenschingen, met welke ons de Brabanders overladen, met geene regtvaardige, doch nuttelooze verwijtingen beantwoorden. Doen wij veel liever, wat, in de zestiende eeuw, onze voorouders deden. Toen eerst de *Waalsche*, en daarna allengskens de overige *Zuidelijke* provincien, met verbreking der *Gentsche bevrediging*, afvielen, gaven onze vaderen, hoe hoog ook de nood geklommen was, zich geenszins aan wanhopige vertwijfeling over; maar zij sloten zich,

(2) *Boodschap van den Koning aan de Staten Gen.* van den 20 October j. l. Vergelijk het *Koninklijk besluit* van denzelfden dag, waarbij het besluit ingetrokken en vervallen verklaard wordt, door hetwelk het bestuur der, vroeger nog getrouw gebleevene, gedeelten van de Zuidelijke provincien aan den Prins van Oranje was opgedragen.

Digitized by Google

zich, met het oog op den Hemel gevestigd, des te naauwer aan elkander; gereed om voor het Vaderland te leven, of, zoo God wilde, te ſterven. Komt! ſluiten wij, met hetzelfde godvruchtige vertrouwen, en met dezelfde kloekmoedige gezindheid, den broederkring, die alles omvat, wat nog getrouw en *Nederlandsch* is overgebleven in Nederland. Dan zullen althans onze kinderen, als zij (dat God verhoede!) het Vaderland overleven mogten, ons niet kunnen verwijten, dat onze lafhartigheid en ons wantrouwen aan den Allerhoogste de oorzaak was van hunne ſlavernij!

Tot dien, nu naauwer geſloten', en daardoor inniger vereenigden kring van Nederlanders, dwingt mij het hart te ſpreken, dat veel meer gevoelt, dan de lippen kunnen uiten. Want, indien ik thans zweeg, zoudt Gij denken, Broeders! dat ik, door de rampen van het Vaderland overmand en verſuft, zelf vergat, wat ik, naauwelijks eene maand geleden, anderen zoo dringend heb aangeprezen: „ bedaardheid en „ moed namelijk, waardoor de natie op alles bereid „ blijve; door niets dat gebeuren kan, zich te zeer „ latende neêrſlaan; en bovenal zich gereed hou„ dende, om, zoo het noodig wierde, alles veil te „ hebben, om het dierbaarſte op aarde te behou-

 „ den."

Digitized by Google

„eden." (3) – Ach! Landgenooten! met hoe veel regt mogt ik, weinige dagen later, hoe zeer ook in Uwe blijdſchap, over de vermeende zegepraal der regtvaardige zaak, deelende, den raad tot *waakzaamheid* aandringen, door die onheilſpellende herinnering: „ De ſtrijd zonder wedergade, buiten en binnen *Brus-* „ *ſel* gevoerd, heeft nu, meer dan ooit, getoond, „ welke vreesſelijke wapenen Arglist en Trouweloos- „ heid, Woede en Wanhoop, aan het vertwijfelde „ Oproer in handen geven!" (4)

Wat is er ſedert dien tijd veel gebeurd, dat, zoo wij geene *Nederlanders* waren, die wisten hoe menigmaal de Allerhoogſte, uit de overmaat van het kwade, onze redding deed geboren worden, ons aan het behoud van onzen dierbaren geboortegrond kon doen vertwijfelen! Een' oogenblik, als het ware, is het nog ſlechts geleden, dat wij, op de mare: *Brusſel is veroverd!* ons verheugden met eene reine vreugde; over welke wij ons nu zelfs, bij den, zoo jammerlijk veranderden wisſelkeer der dingen, niet behoeven te ſchamen: want wij wenschten geenszins het verderf, maar het behoud der ondankbare en ſnoode ſtad; wij hoopten dat zij en gansch België weldra weder, met ons, in de zegeningen van het zachte

(3) T. a. p. bl. 32.
(4) Ald. bl. 47.

Digitized by Google

te beſtuur van onzen Koning deelen zoude. IJdele wenſchen en uitzigten! De heldenmoed der getrouwe legermagt, met Prins FREDRIK aan het hoofd, kon den vreesſelijken Opſtand niet meer bedwingen; toen dezelve al te veel tijds gehad had, om zich te verſterken, en zijne gelederen, met al wat in vreemde landen, Frankrijk vooral, ſlecht en eerloos was, aan te vullen. Met verpletterende ſnelheid, verdringen nu elkander de noodlottigſte gebeurtenisſen. De, vroeger getrouw gebleven Belgiſche gewesten en ſteden vallen af; zoo ſpoedig na elkander, dat wij ons naauwelijks, van de ſmart en verontwaardiging over de eene trouweloosheid, hebben begonnen te herſtellen, of het berigt der andere drukt ons op nieuw ter neêr. Het grootſte deel der Belgiſche krijgslieden, lang ſtandvastig gebleven, laat zich nu, van niet weinige hunner hoofden (o ſchande!) voorgegaan, door de verraders wegſlepen of omkoopen, om de wettige vaandelen te verlaten, of, met nog ſnooder trouweloosheid, het geweer tegen Vorst en wapenbroeders te wenden. Vele ſterke vestingen, zoo veel vaste bolwerken, meenden wij, van ons land, eerst moedig verdedigd, moeten thans, door den afval der Brabandſche bezettelingen, worden overgegeven. En, met en in die vestingen, wordt een onberekenbare voorraad van zwaar geſchut en ander oorlogstuig, welks bezit ons op millioenen ſchats te ſtaan kwam, de gereede buit van onze eerlooze vijanden. Terwijl wij

Digitized by Google

wij den heldendood van een aanmerkelijk aantal onzer dappere Krijgsoverſten en ſoldaten betreuren; zien wij ons eensklaps van niet weinige anderen beroofd, die, opdat aan de laaghartigheid van het verraderlijke geſpuis niets ontbreken zoude, in de kerkers der Opſtandelingen zijn opgeſloten. Thans, terwijl wij tot U ſpreken, Broeders! wordt nog *Luxemburg* door de *Pruisſiſche*, het kasteel van *Antwerpen*, met *Maastricht* en *Venlo*, door de *Staatſche* legermagt in teugel gehouden (5); maar overigens heeft het Oproer geheel Bel-

(5) Het ganſche getrouwe Nederland ſtemt in met hetgene gezegd wordt in de *Haarlemſche Courant*, van den 21 *Oct.* j. l.: „ *Het is van het uiterſte belang, dat het* „ *Nederlandſche Gouvernement zich alles ten nutte make,* „ *wat ſtrekken kan, om Antwerpen en Maastricht, die ge-* „ *wigtige bolwerken voor de Noordelijke gewesten, in zijne* „ *magt te behouden.*" Vergelijk ook, wat, ter zelfder tijd, in het vaderlandſche dagblad: *de Noordſtar*, omtrent *Antwerpen*, gezegd is. — Ieder, die het Vaderland bemint, las dus met blijdſchap, in de Staatscourant, van den 25 October, het derde *art.* van het Koninklijk beſluit, van den 20 derzelfde maand, luidende: „ *De vestingen* „ *Antwerpen, Maastricht en Venlo zullen — door onze* „ *Krijgsmagt bezet blijven, en, voor zoo veel zulks niet* „ *reeds geſchied is, in ſtaat van beleg geſteld worden, zoo-* „ *dra onze Opperbevelhebbers in dezelve dit zullen noodig* „ *achten.*" Bij een ander beſluit van denzelfden dag, wordt aan de Opperbevelhebbers, in de vestingen van Maastricht en Antwerpen, de uitoefening opgedragen van het opperſte gezag, in de provincie *Limburg* en *Antwerpen*, hetwelk zich de Prins van Oranje, bij zijn beſluit, van den 16den dezer, had voorbehouden. — Het Nederlandſche hart

België verleid en weggesleept, of althans overheerscht. Ja, wij zagen reeds een gedeelte van ons oude Vaderland, *Staats-Vlaanderen*, door het *Fransche* of *Parijsche Legioen* (zoo noemen die hulpbenden van den Opstand zich zelven) overstroomd en afgeloopen.... Met stilzwijgen schijnen tot nog toe de Groote Mogendheden dit alles aan te zien. Intusschen konde, helaas! de Nederlandsche Staat aan zijne verbindtenissen jegens de schuldeischers niet, althans niet op den bestemden tijd, voldoen; en zag daardoor de waarde zijner schuldbrieven jammerlijk verminderen. — En boven dit alles!..... Nog zweeg ik geheel van die *verklaring aan de Belgen*, welke den 16 October j. l. te *Antwerpen* uitgevaardigd, en van hetgene, in denzelfden geest, op dezelve gevolgd is!..... — O Broeders! geven wij de hoop niet geheel op, dat nog eenmaal over die gansche zaak eenig licht moge opgaan, ter vertroosting van ons allen, die aan het Vorstelijk Huis zoo naauw verkleefd zijn! Vele gebeurtenissen toch en han-

hart voelde zich, bij zijnen druk, meermalen, *in de laatste dagen*, verkwikt, door de vervulling van de wenschen der vaderlandsliefde, door koninklijke besluiten. Dit mogen wij, terwijl ons zoo veel bedroeft, niet onopgemerkt laten. — Thans vernemen wij, dat de verraderlijke *stad* van *Antwerpen* ontruimd is. Doch lof en eere hebbe evenwel de dappere Generaal CHASSÉ, die alles gedaan heeft wat mogelijk was, om die vesting voor het Vaderland te behouden. God geve, dat het niet geheel vruchteloos zij!

Digitized by Google

handelingen, die eerst geheel onverklaarbaar en raadselachtig waren, worden naderhand door de geschiedenis opgehelderd. Dan ziet niet zelden de nakomeling aanleidingen, drijfveren en werkingen, welke zelfs voor den schranderſten tijdgenoot verborgen bleven, of ten minſte niet aanſtonds door hem ontdekt konden worden. — Maar eerbiedigen wij intusschen, met het diepſte medegevoel, eenen Koning, die *Vader* is; en toch, met edele rondborstigheid, betuigde, dat Hem van de genoemde *verklaring aan de Belgen*, te *Antwerpen* uitgegeven, *de aanleidende oorzaken even weinig bekend zijn, als de gevolgen daarvan* door Hem *kunnen berekend worden;* terwijl Hoogstdezelve tevens het, in de genoemde ſtad, bij vroeger beſluit gevestigde, Beſtuur over de Zuidelijke gewesten *vervallen* verklaard heeft. (6) Konden of mogten wij wel van den Koninklijken *Vader* ondubbelzinniger verklaring verwachten?

Zoo veel opeengehoopte rampen intusschen hebben, in zoo korten tijd, als de nakomelingschap naauwelijks zal kunnen gelooven, een land getoisterd, dat, vóór weinige weken nog, onder de meest welvarende rijken

(1) *Koninklijke boodschap*, van den 20 Octob. en *beſluit* van denzelfden dag, *art.* 1.

Digitized by Google

ken van Europa genoemd mogt worden. Geen wonder voorzeker, dat de onverwachte, plotſelinge, bijna onafgebrokene opvolging van zulk een aantal zware en veelſoortige rampen, ſomwijlen het hart der moedigſten zelfs groote ontroering baarde. Vergeeft mij, lotgenooten! dat ik, door de (ach! nog onvolledige) optelling van de reeks Uwer jongſte jammeren, het bitterſte ſmartgevoel bij U vernieuwde! Ik moest dit doen; om niet, door hetgeen ik verder zeggen zal, den ſchijn tegen mij te verwekken, dat ik onzen gemeenſchappelijken nood ligt achte. — En met des te ſterker' aandrang, mogen wij elkander aanſporen, om, thans meer dan ooit, kracht en moed te betoonen, naar mate het oogenblik hagchelijker en meer beſliſſend is. Want zulke gevaarvolle tijden zijn het juist, in welke de Voorzienigheid aan eene natie de moeijelijke, maar vereerende gelegenheid geeft, om aan volgende geſlachten te toonen, dat zij ware *vaderlandsliefde* bezit, en de onwaardeerbare zegeningen van het eigene volksbeſtaan nog niet onwaardig is. Gemakkelijk toch was het voor den *Romein*, van vaderlandsliefde te ſpreken, toen eene halve wereld van zijne wenken vloog. Maar als, na den vreesſelijken ſlag bij *Cannae*, Hannibal voor de poorten was; toen eerst bleek het, luisterrijker dan ooit, wie liever voor *Rome* ſterven, dan *Rome's* val aanſchouwen wilde. Ligt viel het den *Spartaan*, op zijne getrouwheid aan *Lacedaemon* te roemen,

zoo

Digitized by Google

zoo lang er ſlechts weerlooze *Heloten* voor hem te bedwingen waren: maar als *Leonidas* en de zijnen, bij de eeuwig gedenkwaardige *Thermopylae*, voor *Sparta's* heilige wetten durfden ſterven; toen zag men, ter verbazing der nakomelingſchap, wat Griekſche vaderlandsliefde ware. Niets groots was het, dat de *Nederlanders* aan hunn' geboortegrond gehecht waren, toen zij, gedurende een groot deel der vorige eeuw, ſlechts met dankbaarheid de milde zegeningen des vredes te genieten hadden, die het voorouderlijke erf hun aanbood. Maar dat hunne en onze voorvaderen, twee eeuwen vroeger, goed en bloed, in het bangſte gevaar, voor het Vaderland veil gaven; en menigmaal, bij het klimmen van den nood, moed en kracht en vertrouwen op God verdubbelden, opdat zij het onwaardeerbare bezit van burgerlijke en godsdienstige vrijheid, (al konden zij er zelve weinig genot van hopen!) aan hunne kinderen ten minste, ter erfenis mogten laten; dit, dit was het, dat de bewondering van volgende eeuwen verwekte, en hunnen naam en hunne heldendeugd onſterfelijk maakte!

Zoo roept nu ons, O nakomelingen der overwinnaars van FILIPS! het aanbiddelijke beſtel van God, om onze trouw aan het Vaderland, dat Hij ons ſchonk, te doen blijken; en daardoor te toonen dat wij geene ontaarde kinderen zijn van zoo roemwaardige vaderen. Maar daartoe moeten wij, voor alles,

el-

Digitized by Google

elkander, en allermeest ons zelven, opwekken, om *moed te houden.* Want veel grooter en onherſtelbaarder ſchade, dan wij door het verliezen van ſteden en gewesten, van vestingen en geſchut, geleden hebben, zoude het wezen, als wij ons het hart lieten ontzinken, en met hangende hoofden en ſlappe handen, moedeloos en lijdelijk, de toekomst bleven afwachten. Neen, Broeders! daarvoor beware ons de kalme bedaardheid, die onzen landaard eigen is; de gehechtheid aan den grond, waar de graven onzer vaderen zijn, en ons nakroost wonen zal; de liefde voor onze kinderen, wier lot veelligt van de uitkomst der tegenwoordige beroerten afhangt; en bovenal de hope op den Alregeerder, die ons nu de gelegenheid geeft, om te toonen, wat kracht en ſterkte harten bezielt en veredelt, die op Hem alleen vertrouwen!

„ *Van 't al te hoogh heffen der noodt, dat het*
„ *oogh des vernufts doet ſchemeren, en bij de be-*
„ *drieghers voor een' konste gebezight wordt, heeft*
„ *men zich ernſtelijk te wachten.*" (7) Dit herinner-

(7) Met deze woorden vangt het beroemde vertoog aan, waardoor *Gouda*, ten jare 1584, na den dood van WILLEM I, de handeling met Frankrijk poogde af te raden. Men leze het, in het midden van het 21ſte boek der *Nederl. Hist.* van HOOFT en vervolgens.

Digitized by Google

nerden onze voorvaders elkander, toen zij nergens een' enkelen lichtſtraal door den duisteren gezigteinder zagen breken. En wij moeten thans, meer dan ooit, het ons zelven herinneren; opdat niet de regtmatige ſmart over hetgeen wij verloren, ons doe voorbijzien, wat wij nog behouden hebben; en zoo ons oog benevele, en ons gemoed van die veêrkracht beroove, die wij, om nu niet te bezwijken, van nooden hebben. Hoe bedenkelijk ook onze toeſtand moge wezen; het is er toch verre af, dat hij *hopeloos* wezen zoude. *Vereenigd* ſtaat nog bijna het ganſche *oude* Nederland; dat Nederland, hetwelk zoo menigmaal de aanvallen der magtigſte Vorsten verduurde, en, met 's Hemels hulp, overwon. Het is thans niet, gelijk oudtijds, in twee magtige ſtaatspartijen verdeeld; en wordt dus nu, Gode zij dank! niet meer door jammerlijke twisten over het hoogſte gezag, verdeeld en van één gereten. De zee heeft het vrij, die zijn levenselement is. (8) Eenen Koning heeft het aan het hoofd, rijp in jaren en ondervinding, geëerbiedigd bij de natie, welke hij bijna zeventien jaren lang regeerde, en althans zoo veel geluk genieten deed, als de vereeniging met de, dikwijls weêrbarstige Belgen toeliet. Hij zelf verklaart nu,

(8) De kracht, die des Konings Bewind thans ten toon ſpreidt, boezemt ons de vaste hope in, dat men, zoodra het noodig mogt zijn, zorgen zal, dat niet uit *Ostende*, of van elders, onze *Zeevaart* worde benadeeld.

Digitized by Google

nu, met onverdeelde zorg, te kunnen en te zullen waken voor de belangen van die onderdanen, wier trouw hem door de ſterkſte proeven gebleken is. Hoe veel meer kracht en klem heeft des Konings bewind verkregen, nadat Hoogstdezelve zich, in deze laatſte dagen, door onderſcheidene Raadslieden heeft doen omringen, die het vertrouwen van het volk genieten; en zich nu reeds dat vertrouwen hebben waardig gemaakt, door de aanrading van onderſcheidene maatregelen, even krachtig als beraden, even wijs als moedig! Wij zien onzen Vorst krachtig ondersteund door Volksvertegenwoordigers, van welke zoo velen ons, ſints jaren, bekend zijn, als mannen van moed en beleid, van oudvaderlandſche regtſchapenheid en wijsheid; die, hoe onophoudelijk ook door onwaardige, doch nu verwijderde Ambtgenooten wederſtreefd, evenwel met rusteloozen ijver het goede voorſtonden, en het kwade zochten tegen te gaan. Mogen wij dan nu niet, zonder ons met ijdele droombeelden te vleijen, bij de *Ministers*, den *Raad van State*, en de *Staten Generaal*, grooter eenſtemmigheid, en daardoor gelukkiger zamenwerking en meerder kracht verwachten, dan immer, in de laatst verloopene jaren, konde plaats hebben?

De trouwelooze *Brabanders*, het is maar al te waar, zijn talrijk en oorlogzuchtig; ja de woede tegen de gehate *Hollanders* verdubbelt hunne krachten.

Juist

juist daarom ſporen wij elkander zoo ernstig aan, om niet minder kracht en moed aan te wenden, ter beveiliging en verdediging van hetgeen ons dierbaar is, dan zij doen, om het ons te ontnemen. Intusſchen zien wij nu hunnen heldenmoed op dat ſtrijdveld ſchitteren, waarop dezelve, van oudsher, het luisterrijkst heeft uitgeblonken; op het tooneel namelijk van den *opſtand* tegen het wettige gezag. Van hunne overige heldendaden vermeldt de geſchiedenis niets, dat eenigzins vergeleken kan worden met onzen tachtigjarigen ſtrijd tegen Spanje, of met vele andere, roemrijke wapenfeiten van *onze* voorouders. In 1813 en 1814 althans, toen wij de Franſchen uitdreven, hebben zij lijdelijk de uitkomst afgewacht. (9) En men vergete ook niet, dat, zoo lang nog hoogst belangrijke Brabandſche vestingen, door onze, of der bondgenooten magt bezet blijven, geenszins *gansch* België, met onverdeeld geweld, ons kan beſtoken. Dit kunnen de Brabanders te minder; zoo lang de tweedragt hunne krachten zoo grootelijks verzwakt en verlamt; en zij, door elkander te berooven en uit te plunderen, in hunne eigene ingewanden wroeten; zoo lang het oproerige Beſtuur van DE POTTER en de zijnen in wederſpraak is tegen de regeringsbeginſelen van die Standen, welker invloed

(9) Krachtig zegt daaromtrent de Hoogleeraar VAN DER PALM, in het beroemde *Gedenkſchrift*, bl. 23: „*De Belgen . . . . . wij vergeven het hun, die ſedert twee eeuwen geen volksbestaan meer hadden.*"

Digitized by Google

vloed, in België's geſchiedenis en beroeringen, ſteeds zoo groot was. Poogt men welligt binnen kort een' anderen toon aan te ſlaan; en kan men dit al met de zucht om eene, zoo mogelijk, nog dolzinniger *Jakobijnſche* partij niet te mishagen, overeenbrengen; zoo knelt daar eene nieuwe vreeze, dat aanſtoot gegeven worde aan dat magtige, naburige rijk, waarop de opſtandelingen hun oog en hart èn uitzigt gevestigd houden. Kwam ook daar eene omwenteling, die hunne misdadige hoop op buitenlandſche hulp verwezenlijkte; wij beven voor het lot van *Europa*, dat dan weldra in ſtrijd gewikkeld zoude worden; maar wij vertroosten ons, op God vertrouwende, met de gedachte: die hulpbenden zullen *niet alleen* komen, maar hunne komst zal veeleer die van *andere*, in Braband minder welkome legerbenden beſpoedigen. Doch begeven wij ons niet verder in gisſingen over de toekomst, dan noodig is, om het, al te verſlagene vaderlandſche hart van eene, uit zwaarmoedigheid ontſtane, al te eenzijdige beſchouwing der zaken terug te brengen. — Ziet Gij, Landgenooten! daar ginds die *rivieren* wel? Het zijn, (zoo lang wij voor overſtrenge vorst bewaard blijven) zoo vele natuurlijke borstweringen, aan ons land geſchonken. De Franſchen zelve, in de woeste oorlogsdrift der omwenteling, durfden ze eerst niet overtrekken; beproefden het later vruchteloos; en ſlaagden ook naderhand niet in hun opzet, dan geholpen door den,

zoo

Digitized by Google

zoo buitengewoon ſtrengen winter, tuſſchen 1794 en 1795; en daarbij aangemoedigd door het noodlottige geleide, dat hun onze toenmalige verdeeldheden verſchaften. (10) Gij, dappere Krijgslieden en Vrijwilligers! zult immers zorgen, dat het aan geene manſchap ontbreke, om de boorden dier rivieren behoorlijk te bezetten? En dan zal het (want God is met ons!) aan de Brabanders zoo gemakkelijk niet vallen, de toegangen van ons land te vermeesteren, als het hun nu is, weêrlooze woningen en fabrijken te plunderen of te verbranden. Kortom, het gevaar, dat ons van onze talrijke, oorlogzuchtige, verbitterde vijanden dreigt, is groot genoeg, om ieder, die kan, te doen te wapen ſnellen. Maar zoo groot is het niet, dat wij het Vaderland verloren, en de pogingen om het te redden vruchteloos en te laat zouden moeten achten.

Neen!

(10) Men zie ſlechts C. Rogge: *Tafereel van de Geſchiedenis der jongſte omwenteling* (t. j. 1795.) *in de Vereenigde Nederlanden;* bl. 170, 184 volgg. Ik haal, boven anderen, dezen Geſchiedſchrijver aan, omdat hij althans van geene partijdigheid, ten nadeele van den *Franſchen* wapenroem, verdacht kan worden. Ter laatst aangehaalde plaats, zegt hij, dat de buitengewoon ſtrenge en lang aanhoudende vorst de rivieren bevloerde, en dus voor de indringende Franſchen een' open' en veiligen weg baande, om de glorie weg te dragen, die zelfs den grooten Lodewijk (XIV) is geweigerd geworden, om tot in het hart van Holland door te dringen.

Digitized by Google

Neen! verre verwijderd van ons allen, zij en blijve die kleinmoedige, den godsdienstigen en vaderlandlievenden Nederlander onwaardige beſchouwing van onzen toeſtand! Wij weten immers, hoe dikwijls onze voorvaderen en wij zelve, uit nog veel zwaardere rampen, door den hoogen Alregeerder gered zijn! Van het begin van den *Spaanſchen* oorlog af, in het jaar 1568, tot dat, ten jare 1590, de eerſte, groote overwinningen van Prins MAURITS den wankelenden Staat bevestigden; was er voorzeker geen één tijdſtip, waarin niet nog veel grooter gevaar, dan thans, het veege Vaderland bedreigde. Maar telkens, als de nood op het hoogst gerezen was, gaf de Hemel ongedachte en ongehoopte uitkomst. Nooit ſcheen 's Lands toeſtand hopeloozer (om ſlechts één tijdgewricht aan te duiden) dan toen, ten jare 1584, Vader WILLEM I. door het verraderlijke ſchot nedergeveld was. „ Daar lag de hoofdzuil van den zwakken „ Staat, de hoop en toeverlaat van het Krijgswezen, „ en het Orakel van alle Raadsvergaderingen! — — „ 't Was nu gedaan met alle hoop op het weeren „ der Spaanſche Tierannij. Het ganſche land was „ ſlechts een troosteloos huisgezin, 't welk zijnen „ Vader beweende: de trotſe vijand aanſchouwde 't „ van buiten, met eenen dreigenden grimlach, en be„ reidde zich tot eene wisſe en onverbiddelijke „ wraak....! Evenwel waren de voornaamſte Hee„ ren nog bedacht op hunnen pligt. De wanhoop

„ verhinderde hen niet, naar hun vermogen in den
„ hoogſten nood te waken, totdat de opperſte Goed-
„ heid op nieuw de vuurige gebeden der Gemeente
„ verhooren, en eene wenſchelijke uitkomst verlee-
„ nen zou." (11) Maar indien ooit vurige gebeden door die opperſte Goedheid, meer dan verhoord zijn; dan is het zonder twijfel, door den gadeloozen voorſpoed, na verloop van weinige jaren, in het laatst der zestiende eeuw, aan Nederland geſchonken. — Wie zoude het gevaar van onzen tegenwoordigen toeſtand, hoe groot ook, vergelijken durven met de jammeren, die onze vaderen troffen, in het jaar 1672; toen zij zich door *Frankrijks* en *Engelands* vereenigd geweld (om van *Munster* en *Keulen* niet te ſpreken) aangetast, en drie van de zeven provincien door den trotſchen Lodewijk overmeesterd zagen; terwijl, tot overmaat van rampſpoed, het ganſche land blaakte van den felſten burgertwist? En evenwel, reeds vóór het einde van het naast volgende jaar 1673, was, *onder de bijna onmiddellijke beſcherming des Hemels*, (12) het Nederlandſche grondgebied grootstendeels van de vijandelijke overheerſching bevrijd; en de ſporen der aangerigte verwoesting verdwenen ſpoediger, dan iemand had kun-

(11) Het laatſte, met bekorting, overgenomen uit Stijl: *Opkomst en bloei der Nederlanden*, bl. 198 volg. (Uitg. van 1778).

(12) Woorden van den Hoogleeraar van Kampen: *Verkorte Geſch. der Nederlanden*, II. 82. (1ſte Uitg.)

Digitized by Google

kunnen vooruitzien. — Maar wat ſpreek ik van oude gebeurtenisſen? Wij zelve hebben het immers, toen wij aan NAPOLEONS bloedige zegekar gekluisterd waren, gevoeld (het hart ſiddert ons nog bij de herinnering!) wat het zij, geen Vaderland meer te hebben, en de hoop, van het immer herſteld te zullen zien, te moeten derven. Maar ook uit dien, vreesſelijk drukkenden nood werd ons eene redding geſchonken, zoo heugelijk, dat wij waren, als die droomden; zoo gekenmerkt door hoogere hulp, dat de ongevoeligſte zelfs bekennen moest: *God heeft dit gedaan!*

O! moge dan het vertrouwen, dat Hij, die zoo menigmaal nog veel nijpender onheilen van ons afgewend heeft, ook nu, op Zijnen tijd en naar Zijne wijze goedheid, ons helpen zal; moge dit vast vertrouwen onzen moed verhoogen, en onze kracht verſterken, die, nu meer dan ooit, aan het lieve Vaderland geheiligd moet worden! Dwaas en redeloos ware het, terwijl de nood dreigt, in trage vadzigheid neder te zitten; zonder de kracht, die God aan onzen arm, het verſtand, dat Hij aan onzen geest ſchonk, en de middelen, die Hij in onze hand ſtelde, ter beſcherming en ter verdediging van het voorvaderlijke, door Hem geſchonkene erf te willen aanwenden; en intusſchen op wonderen der Almagt, ter onzer redding, te durven hopen. En nog ongerijm-

Digitized by Google

der zoude het zijn, zulk eene onbetamelijke gezindheid *godsvrucht* te noemen; als of immer de verſmading van Gods bevelen, de verwaarloozing en kleinachting van Zijne weldaden en de baatzucht, die genot zonder arbeid wil, op dien ſchoonen en vereerenden naam aanſpraak konde maken! Maar niets is integendeel edeler en verhevener; niets betaamt, thans vooral, meer den Nederlander, dan ijverige en werkdadige *Vaderlandsliefde*, door het onwrikbare vertrouwen op den Allerhoogſte bezield, aangevuurd en geleid. Zij vindt haar ſteunſel in het geloof aan een wijs, goedertieren en regtvaardig Wereldbeſtuur; hetwelk geen volk ooit geheel te onder liet gaan, voordat het, door ongodsdienstigheid, zedeloosheid en ontzenuwing, rijp voor zijne ontbinding toonde te wezen; en hetwelk nimmer eener natie haar volksbeſtaan verliezen deed, zoo lang hare voortduring voor de rust en het geluk van een gedeelte der aarde bevorderlijk, en aan het Rijk der beſchaving, verlichting en waarheid dienstbaar was. Die Liefde voor het Vaderland vertrouwt vastelijk, dat dezelfde, onveranderlijke Wereldregeerder, (hoe en wanneer? weten wij niet; maar eenmaal zeker) regt over onregt, getrouwheid aan eer en eed en pligt, over ontrouw, pligtverzaking en meineed, zal doen zegepralen. Zij eindelijk houdt zich overtuigd, (O zalige bewustheid!) dat hare ijverige pogingen, Hem, wiens wenken en bevelen zij opvolgt, welgevallig zijn; en, door Zijne goedkeuring bekroond,

Digitized by Google

kroond, nimmer geheel vruchteloos zullen wezen. Met die gezindheid en overtuiging, vreest de reine Vaderlandsliefde geen gevaar; behoeft zij, door geene kleingeestige berekening van kanfen, tot pligtsbetrachting te worden aangemoedigd; en werkt zij, waar zij werken kan, tot heil van den geliefden, voorouderlijken grond; de uitkomst en den uitflag der zaken, kalm en gelaten, aan den Allerhoogfte overgevende. Zoo hoopten onze vaderen op God, en werden, zelfs in den bangsten nood, niet befchaamd! O gelukkig Nederland; indien, thans meer dan ooit, derzelver voorbeeld in hunne kinderen herleefde!

Dat voorbeeld zweefde U voor den geest; neen! het was en is diep gegrift in Uwe harten, klockmoedige Jongelingen! die U tot vrijwillige wapendienst, voor Vaderland en Koning, hebt aangeboden. Mijn hart gloeit van verlangen, om hetgene ik aan fommigen Uwer, die mij dierbaar zijn, in het bijzonder zeide, U allen openlijk te zeggen! Betamelijk handeldet Gij, daar Gij, met beteugeling der edelfte geestdrift, Uwe gewone bezigheden vreedzaam hebt voortgezet; tot dat Uw Koning U riep, en Uwe dierbare Ouders of Voogden U vergunden, die roepftem

op

Digitized by Google

op te volgen. Maar nu roept U de dringende uitnoodiging van den Koning, naar het veld van eer. Nu heeft (dit mag ik van Uwe kinderlijke liefde vertrouwen) ouderlijke toeſtemming U in ſtaat geſteld, om, zonder heilige betrekkingen te kwetſen, het heldhaftige verlangen van Uw hart op te volgen; ja! op deszelfs voldoening het zegel gedrukt der edelſte en verhevenſte pligtsbetrachting. Nu weêrhoudt U dan niets meer, om in den roem en de gevaren van Nederlands dappere Krijgslieden te deelen; en om met hen, zoo God wil, (O onſterfelijke eer!) het Vaderland te redden. Ja, nu of nooit, behoeft hetzelve den bijſtand van Uw' gewapenden arm, en van Uwe beproefde burgertrouw; daar niet ſlechts talrijke *Brabandſche*, maar ook niet weinige, met dat moordrot vereenigde, *buitenlandsche* benden, met verbitterde woede en greetigen rooflust, ons dreigen aan te vallen; terwijl de gevolgen van het ſnoode verraad de gelederen onzer krijgsmagt zoo jammerlijk verdund hebben. Gij, edele Jongelingen! kondt niet dulden, dat, door Uwe traagheid en lafhartigheid, het voorvaderlijke erf, ja misſchien de woningen Uwer Ouders of dierbaarſte betrekkingen, aan de verwoesting en uitplundering van die barbaren blootgeſteld zouden worden. Het denkbeeld was U onverdragelijk, dat de verbondene Mogendheden, die veelligt, met overleg van onzen Koning, de belangen van den Staat zullen regelen, *on*houden zouden voor eene kudde weêrloo-

looze lammeren, die zich alles moeten laten welgevallen; en dus meenen, niets anders te doen te hebben, dan de onredelijke en dwingende eischen der *Brabanders*, ten onzen koste, te bevredigen en te voldoen. Gij wilt aan *Europa* toonen, dat er nog *Nederlanders* zijn, wien het bloed der vaderen door de aderen stroomt, en die dus waardig zijn, dat hunne regten geëerbiedigd worden! Zoo dacht Gij, en zult Gij blijven denken, moedige Vrijwilligers! En Gij ook deelt in die gevoelens, manhaftige leden der Schutterijen! die het bevel om, ter verdediging van het Vaderland, Uwe haardsteden te verlaten, minder als eenen opgelegden last, dan wel als eene welkome vergunning, ter wettige uitoefening van den meest vereerenden burgerpligt, beschouwd hebt! O! konden wij naar verdienste Uwen heldenmoed roemen; en voor Uwe, zoo voorbeeldige burgertrouw, U naar waarde danken! Maar daartoe is mijne pen te zwak; mijn hart te vol.... De streelende goedkeuring van het geweten; en weldra (God geve het!) de erkentenis van het geredde Vaderland zij Uw heerlijk loon!

Met vreugde zie ik, onder de vrijwillige Verdedigers van Nederland, zonen der aanzienlijkste geslachten; en niet weinigen die balie, studeervertrek, kantoor, schrijftafel of andere eervolle werkplaatsen, op den noodkreet van het Vaderland, verlaten hebben;

om

Digitized by Google

om derwaarts, zoodra die nood geweken zal zijn, met edele zelfvoldoening, weder te keeren. Wij weten, op hoe veel ontberingen en opofferingen, U vooral Uw heldhaftig beſluit te ſtaan komt. Maar Gij gevoeldet (O! dat allen het beſeften, zoo als Gij!) dat de meer bevoorregte ſtanden de minder aanzienlijke, naauwelijks met goed regt, althans met geene vrijmoedigheid, opwekken kunnen, om voor het Vaderland groote opofferingen te doen; als zij, die, bij deszelfs ondergang het meest verliezen zouden, niet voorgaan, maar lafhartig achterblijven. Gij houdt U te regt overtuigd, dat, zoo *Gij* de ſchijnbare verſchooningen, van ſtand of bezigheid ontleend, tegen de dringende roepſtem van het Vaderland mogt en wildet doen gelden; de arme daggelder of handwerker geene minder gegronde bezwaren en ontſchuldigingen, van anderen aard, konde inbrengen; daar hij geenszins weet of hij, aanſtonds na zijne terugkomst, zoo gereed en zoo zeker, als vóór zijnen uittogt, werk en brood zal vinden. Daarenboven; zoo *Nederland* zijnen rang en naam onder de volken, en de voortreffelijke inrigtingen, die de vruchten zijner zelfstandigheid en beſchaving zijn, derven moest; (ach! hoe weinig van dit alles zouden de barbaren, zoo zij ons de wet konden ſtellen, overlaten!) wat zoude er dan van die nuttige en eervolle beroepen worden, door welker waardige vervulling Gij de maatſchappij wenscht te dienen? Ja! als ieder zich aan

de

Digitized by Google

de beſcherming van den geboortegrond meende te mogen onttrekken, die een voorwendſel kon vinden, om zijn pligtverzuim te bemantelen; dan waart Gij reeds verloren, O rampzalig Nederland! Maar integendeel, roem en eer moet Gij allen hebben, Vrijwilligers van aanzienlijken en geringen ſtand, die U, met eendragtigen zin en mannelijken moed, ter verdediging van hetzelfde voorouderlijke erf, aangordt! Want Gij ook, Burgers en Krijgslieden van geringer' ſtand, die, op 's Konings wenk, te wapen geſneld zijt! bekleedt in onze ſchatting, en in die van alle braven, een' hoogen rang; ja! veel hooger, dan de lafhartige rijkaard, die voor de ſtem der eer en des Vaderlands doof is. Want het dierbaarſte, dat iemand voor de heilige zaak kan opofferen, het leven zelf, ſchroomt Gij niet voor haar veil te geven; en wie heeft dan meerdere aanſpraak op onze erkentenis, dan Gij?

Vergunt het, vrijwillige Krijgslieden en Schutters! eenen landgenoot, die Uwen moed vereert, en niet zonder diepe aandoening tot U ſpreken kan, dat hij U den raad der wijsheid hooren doe, of liever, dat hij de wenſchen der teederhartige vriendſchap voor U ontboezemen moge! Zoo edel en vaderlandlievend Uw doel is; zoo ernstig zult Gij (ik weet het; en mag het immers wel, uit Uwen naam, aan uwe Ouders en bloedverwanten verzekeren?); zoo ernstig

zult

Digitized by Google

zult Gij zorg dragen, om U zelven en elkander dat doel dikwijls, in al zijne reinheid en verhevenheid, voor oogen te ſtellen. *U zelven en elkander;* zeg ik. Want, door vroegere betrekking en tegenwoordige wapenbroederſchap, naauw aan elkander verbonden, als Gij zijt; zal de oudere en meer ervarene onder U er eene eere in ſtellen, om den jongeren, wien kortere ondervinding ter dienſte ſtaat, door voorbeeld en raad, tot al, dat goed en edel is, aan te moedigen, en van hetgene daarmede ſtrijdt af te manen. Gij zult dan niet ongeduldig worden, onder de moeijelijkheden van den wapenhandel; U niet ontmoedigd voelen, wanneer Gij misſchien tot dienſten geroepen wordt, die, hoe nuttig ook voor de goede zaak, evenwel minder ſchitterende zijn, en niet zoo gereede gelegenheid aanbieden, om Uwe dapperheid te doen uitblinken, als Uw mannelijk hart verlangt; en Gij zult niet ſlechts bij het eens, na rijp beraad, genomen beſluit ſtandvastig volharden; (daaraan te twijfelen, ware U beleedigen); maar ook, om geene bezwarenisſen van het krijgsmansleven, noch om teleurſtellingen, die Gij onverhoopt ondervinden mogt, noch om opofferingen, die Gij U, voor eenen tijd, getroosten moet, berouw hebben, dat Gij het Vaderland zoo veel liefde toegedragen hebt. Want bevat en vereenigt het niet alles in zich, wat U dierbaar is? Zijt Gij *Nederlanders;* dier afkomst zult Gij U waardig toonen, door afkeer van ijdele groot-

Digitized by Google

grootſpraak, en onbezonnenheid in woorden of daden; door minzame goedheid jegens landgenooten, wier beſcherming Uw doel is; en niet het laatst, door die krachtvolle bedaardheid, welke het ſieraad van onzen landaard is, en velen onzer beroemdſte helden onderſcheidde. Laat, bid ik U! ook onder het gedruisch der wapenen, geen éénen dag voorbijgaan, zonder aan Uwe *Ouders* te denken, en U hunne raadgevingen te herinneren: want als Gij hen vergat, hoe zoudt Gij dan het Vaderland regt kunnen beminnen of dienen? Stelt U gedurig voor, wat Uwe dierbaarſte betrekkingen van U wenſchen; en hoe groot hunne en Uwe vreugde wezen zal, als zij U niet ſlechts gezond van ligchaam, maar ook rein van hart en onbeſmet van wandel, mogen wederzien!

Maar er ligt mij nog meer op het hart; en de teedere genegenheid, die ik ſommigen Uwer, de hoogachting, die ik U allen toedraag, noopt mij om het niet te verzwijgen. Moge maar mijne bezorgdheid U niet verdrieten, of onbeſcheiden ſchijnen! Vergeet de vreedzame beſtemming niet, die, na geëindigde krijgsdienst, op U wacht; hoort niet naar hen, die U van dezelve afkeerig zouden willen maken; maar ſtelt U dezelve dikwijls voor, als het aangename doel van Uw leven! Zoo zult Gij niet ſlechts, hopen wij, door vermeerderde ligchaamsſterkte, te ligter de vermoeijenisſen kunnen doorſtaan, die ook naderhand U te dragen ſtaan; maar Gij zult die edele geestdrift,

met

Digitized by Google

met welke Gij nu de wapenen opvat, tot Uw later levensberoep overbrengen; en, hebt Gij U nu gewend aan noodige ondergeſchiktheid zoo wel, als aan volharding in gevaren, Uw ganſche leven zal daarvan de vruchten dragen. (13) — Bereid zijt Gij, dierbare Jongelingen! om onverſchrokken den ſnooden vijand, als hij den voet op onzen vaderlandſchen bodem wagen durft, onder de oogen te zien, en hem berouw over zijne vermetelheid te doen hebben. Veel, zeer veel hopen wij van Uwen heldenmoed. Maar vergeet intusſchen, daar zoo veel nieuwe verzoekingen, voor het hart gevaarlijk, U omringen, de beproefde ſpreuk der oude wijsheid niet: „ *Die zich zelven overwint, is* „ *nog grooter en heldhaftiger, dan die ſteden en landen* „ *overmeestert.*" — Volgt, zoo veel de krijgsſtand toelaat, naauwgezet den leefregel op, door getrouwe artſen U aangeprezen; om, bij de vermoeijenisſen van den oorlog en de guurheid van den herfst- en wintertijd, Uw leven en Uwe gezondheid, die ons zoo zeer ter harte gaat, te beveiligen! Maar eerbiedigt niet minder, ja nog veel meer! den godsdienstigen en zedelijken leefregel, U voorgeſchreven door het *Heilige Woord!* Dit toch, dit is het, dat aan

(13) Vergelijk hier de krachtige en ernstige *Opwekking* van den Groninger Hoogleeraar J. F. VAN OORDT, getiteld: *Wat behooren Ouders, volgens pligt niet alleen, maar volgens het welbegrepen belang van zich zelven en hunne kinderen, in deze dagen omtrent hunne Zonen te doen?* enz. (In de Groninger Courant, van den 11 Octob. j. l.)

Digitized by Google

aan zwakke menſchen den weg aanwijst, om onverſchrokkene helden te worden. Want het leert ons onwrikbaar vertrouwen op eenen *God*, die ons gadeſlaat en beſchermt; die de Heer van ons leven en van onzen dood is; zonder wiens beſtuur ons geenerlei leed genaken, geen kogel treffen zal; ja! die het aardſche leven, op Zijn bevel, omdat *Hij* het wil, veil gegeven, kan en wil vergoeden door eene *Onſterfelijkheid*, welker waarde geene duizend levens, in Zijne dienst opgeofferd, kunnen evenaren!... (14)

Maar vergeeft het, O edele Vrijwilligers en Schutters! aan mijne bezorgdheid en toegenegenheid, dat ik U aanprees, wat Uw eigen geweten U zegt; wat Gij elkander dikwijls herinneren zult; en wat de wijze raad van beminde Ouders, Voogden, Bloedverwanten en Leermeesters, met onvergetelijken ernst en nadruk, in het plegtige afscheidsuur, of met brieven, door tranen der teederſte liefde bevogtigd, U op het hart drukte!

Ja, Vaders en Moeders en eerwaardige Vrienden van onze vrijwillige Krijgslieden! ik weet het; mijn mond heeft uitgedrukt, wat Uw hart veel levendiger, dan ik

(14) Waardig om thans herlezen te worden, is de *Christelijke opwekking tot heldenmoed, in eene leerrede over Lukas* IX. *vs.* 24; door den Hoogl. VAN DER PALM. (*Verhandelingen, Redevoeringen, en losse Geschriften*, D. II. bl. 297 volgg.).

Digitized by Google

ik het ontboezemen kan, gevoelt en wenscht. U bijzonder, teêrhartige Ouders! kan Nederland niet dankbaar genoeg zijn, dat Gij het dierbaarſte, dat Gij hadt, de hoop van Uw' ouderdom, de ſteunen van Uw geſlacht, aan het, om beſcherming zuchtende Vaderland, niet onthouden hebt. Dat offer, hoe groot ook, berouwe niemand Uwer! want het is een offer aan *God*, die vaderlandsliefde den redelijken mensch in het hart plantte, en haar, door den voorgang van zijnen Zoon, heiligde; aan *God*, die ons dit goede land ter woonplaats en ter erve ſchonk, en het ons, door duizende, in hetzelve van onze vaderen en ons genotene weldaden, boven alle landen der wereld, dierbaar maakte; ja een offer aan *God*, welke zelf die geestdrift bij Uwe dierbaren ontvonken deed..... O troostvolle overtuiging, bij de bekommering der ouderlijke liefde! Want zij, zij boezemt de ontwijfelbare hope in, dat de vurige gebeden, die Gij, vergezeld van liefdevolle vermaningen, voor Uwe zonen opzendt tot den Vader der lichten, Hem zelven welgevallig zijn; en van Hem, zoo veel Zijne wijze goedheid toelaat, met de gunstrijkſte verhooring bekroond zullen worden!.... Dat kunt Gij, o Nederlandſche Vaders en Moeders! zelve naauwelijks vuriger wenſchen, dan mijn hart het U toebidt!...

Vâ-

Digitized by Google

Vaderlandſche Jongelingen! wat wij aan de vrijwillige Krijgslieden en Schutters zeiden, ſtrekte niet ſlechts, om hun den lof te geven, op welken zij de regtmatigſte aanſpraak hebben; maar ook om velen Uwer (O! mogte ik zoo gelukkig wezen!) ter navolging van hun voorbeeld aan te prikkelen. Niet, dat ik mij een onbeſcheiden, veel min een ongunſtig oordeel over de redenen, die ſommigen terughielden, veroorloven wil. Want niet weinigen Uwer zijn, hunnes ondanks, achtergebleven, om den wensch van geliefde Ouderen niet te wederſtreven; of wel, omdat ligchaams zwakheid, of geheel bijzondere huisſelijke omſtandigheden, of andere, door de warmſte vaderlandsliefde gebillijkte redenen hun verboden te doen, wat het hart verlangde. Onder dezen hebben velen, in vereeniging met Mannen van rijpere jaren, zich tot de, minder ſchitterende, maar zeer verdienſtelijke taak aangeboden en verbonden, om, als de nood het vordert, ter krachtdadige handhaving der *ſtedelijke* of *plaatſelijke* rust mede te werken. Een aanbod en voornemen, zoo geſchikt, om, ook na het uittrekken der Schutterijen, aan de goeden gerustheid, vreeze aan de kwaadwilligen, in te boezemen; dat het niet ſlechts grooten lof, maar vooral ijverige aanmoediging en navolging waardig is.

Maar Gij, Jongelingen! die door geene redenen, van Uw geweten goedgekeurd, door geen' gebiedenden drang der omſtandigheden, door geene ouder-

lij-

lijke ſtem, wordt teruggehouden; waarlijk Gij moet en moogt niet langer doof blijven voor des Konings oproeping: „ *Welaan! te wapen! op de dringende* „ *bede van Uwen Vorst. Te wapen! voor de zaak* „ *van orde en van regt. Te wapen! onder ootmoedig* „ *opzien tot God, die Nederland en Oranje zoo* „ *dikwerf uit de grootſte gevaren heeft gered.*" (13) Indien deze, zoo dringende oproeping van den Koning zelven, en het roemrijke voorbeeld van duizenden, indien vooral de hoog geklommen nood van Uw' geboortegrond, U geheel onderſchillig liet; ach! wat hope konde ik dan voeden, dat mijne zwakke ſtem U verwarmen en ontvonken zal?..... Maar neen! ik wil U niet beleedigen. Gij behoort niet onder die kleingeestigen, wien de ramp van Nederland geheel niet ter harte gaat; of die zelfs met de pogingen om het te verdedigen, omdat dezelve onvolmaakt zijn, laaghartig den ſpot durven drijven. Dezen verdienen onze aandacht niet; en moeten aan de verwijtingen van hun eigen geweten, en aan de regtmatige verachting hunner landgenooten overgelaten worden! — Doch Gij, beter gezinde, brave Jongelingen! bleeft veelligt nog aarzelen, omdat Gij meendet, dat het gewigt der zaak rijpere overpeinzing vorderde; of omdat Gij niet zoo ligt beſluiten kondet, om Uwe gewone bezigheden met het gedruisch der

(15) *Koninkl. procl.*, in de *Staats-courant*, van den 7 *Octob.* j. l.

Digitized by Google

der wapenen te verwisselen. Verre zij het van mij, U tot eenige ligtvaardigheid te willen verleiden; of Uwe gehechtheid aan het, eenmaal wel gekozene beroep te willen laken. Veeleer raden wij U dringend aan, om ijlings tot hetzelve weder te keeren; zoodra die, geheel *buitengewone* tijd voorbij is, die *buitengewone* besluiten en handelingen vordert. Maar *nu* moet Gij, zonder een' oogenblik langer beraad of uitstel, U aangorden, om te doen, wat, thans meer dan ooit, dringt; wat nog gedaan, maar, nu verzuimd, eerlang niet meer hersteld kan worden. Nog is het niet geheel te laat; het Vaderland in groot gevaar, maar niet verloren. Nog zijn de roofzieke plunderbenden niet in het hart des Lands doorgedrongen, om de gruweltooneelen, te *Bodegraven* en *Zwammerdam*, in 1672, en te *Woerden*, in 1813, aangerigt, te vernieuwen (16). Nog vermeerdert ieder, trouwhartig gewapende burgerarm, de kracht en waardigheid, de uit- en inwendige veiligheid van den fel geteisterden Staat. Nog wacht U, bij onverwijlde pligtsbetrachting, de goedkeuring van alle braven, en bovenal van Uw eigen geweten!.....

Jon-

(16) Deze vergelijking zal geene regtvaardiging behoeven; als wij bedenken, dat, *eensdeels*, ganſche zwermen van hongerige, roofzieke *Franſchen* België overstromen; en dat, *anderdeels*, *Brabandſche* ſoldaten, in *Franſche* dienst, een ſchandelijk aandeel namen aan de plundering van Woerden.

Digitized by Google

Jongelingen! ik beoordeel niemands hart of omſtandigheden. Maar dringend ſmeeken mag en moet ik U, om zelve, thans, meer dan ooit, ernſtig te overwegen, hoe Gij het bitterſte zelfverwijt en naberouw ontgaan zult, zoo Gij het Vaderland, waaraan Gij alles verſchuldigd zijt, in zijnen bangen nood, ongeholpen en onverdedigd laat?

Het bedrukte hart ſchept adem; als wij niet ſlechts eene ſchare edelaardige Jongelingen te wapen ſnellen, maar hen ook door niet weinige *Mannen* van rijpere jaren, en niet minder kloeken heldenzin, aanvoeren of vergezellen zien. Die waardige Vaderlanders toonen te weten en te gevoelen, dat, thans meer dan ooit, allen, die een mannelijk hart in den boezem dragen, kracht en moed aan den dag behooren te leggen, met vertrouwen op God alleen! In dien uitnemenden lof deelen niet ſlechts die kloekhartige Nederlanders, die zich aan het hoofd van bijzondere, met des Konings goedkeuring opgerigte, krijgsbenden, of wel van de uittrekkende Schutterijen plaatſen, en onder derzelver gelederen rangſchikken; — maar die verpligting heeft het zuchtende Vaderland ook aan U, manhaftige, oude *Krijgsoverſten*, *Officieren* en *Soldaten!* die edelmoedig Uwe eervolle rust opoffert, om hetzelve met Uwe kunde, ervaring en dapperheid,

Digitized by Google

heid, te lande of ter zee, te dienen. Mogten alle voormalige Krijgslieden, die nog oorlogskennis in hun hoofd, of kracht in hunnen arm hebben, en wier gezondheid en levensperk het eenigzins toelaat, zich, in dezen dringenden nood, door denzelfden heldhaftigen geest bezield voelen! Dien wensch kan ik zoo krachtig niet uitdrukken, als het hooge belang der zaak verdient en eischt! Want ieder geoefend Krijgsman, die zich aanstonds met den vijand kan meten, is, in deze oogenblikken van bang gevaar, eene onwaardeerbare bezitting voor het Vaderland. Hij bewijst, door zich, ter afwering van den vijand, aan te bieden, ons allen eene dienst, die niet te hoog gewaardeerd kan worden. Hoort het! hoort het allen, die Nederland lief hebt! Maar hoort het vooral, oude Krijgslieden zelve, van alle rangen en wapenen! Voelt Gij U niet in edele gramschap ontstoken; als Gij verneemt, hoe barbaarsch en ontmenscht de muitelingen, nu weder te *Antwerpen*, een aantal Uwer Krijgsmakkers mishandeld en vermoord hebben? Mij dunkt, ik zie bij velen Uwer, op het berigt van die verraderlijke gruwelen, het vorige krijgsmansvuur herleven! Ik hoor U uitroepen: „ Rusten wil en kan ik niet, voordat ook ik „ dat, zoo onwaardig vergotene heldenbloed heb „ helpen wreken; voordat ik aan het Leger dat „ nieuw geledene verlies, zoo veel ik kan, door mijnen arm en mijne ervaring vergoed heb!"

Vermogende Ingezetenen, die U gaarne opofferingen voor den dierbaren geboortegrond getroosten wilt! laat U toch geene moeite te groot zijn, om voormalige krijgslieden, die, na geëindigde dienstjaren, eervol ontflagen zijn, op te wekken, aan te moedigen, en door alle doelmatige middelen over te halen, om zich zoo lang de tegenwoordige nood het vordert, op nieuw onder de vaandelen van den Staat te ſcharen. Wij bidden U! zoekt hen op; doet hunne eerzucht ontwaken; komt hunne bezwaren te gemoet; en rust niet, voordat Gij hen bewogen hebt, om, onder hun voormalig wapen, nogmaals voor korten tijd, hunnen geoefenden arm, ter verdediging der heilige zaak te leenen. Niets, niets is er, waardoor Gij den wensch van alle braven meer bevorderen; het Vaderland grootere dienst bewijzen kunt. Want ſpoedig, ſpoedig moet het Leger, door ſlag op ſlag geteisterd, door verraderlijken afval al kleiner en kleiner geworden, verſterking ontvangen, of zijn heldenmoed moet voor de overmagt bezwijken! Mogt dan toch, in alle ſteden en dorpen van ons land, de overtuiging aangekweekt worden en ingang vinden: „ Thans meer dan ooit, is het een „ tijd, dat geen braaf, oud Officier of Soldaat of „ Zeeman, die nog vechten kan, bij zijne haardſtede „ blijven moet!"

Zoo

Zoo dringend, ja! zoo heilig als, thans meer dan ooit, de pligt is der *verdediging* van het erfdeel onzer vaderen; zoo velerlei en menigvuldig zijn de middelen, waardoor dezelve kan en moet bevorderd, aangemoedigd en ondersteund worden. O! mogt maar ieder, met trouwhartigen burgerzin, die gave op het altaar des Vaderlands brengen, welker aanbieding hem zijne bijzondere omstandigheden toelaten, en zijn geweten aanprijst! Gelukkig, dat wij niet behoeven aan te wijzen, op hoe velerlei wijze, dit gedaan kan worden. Want allerlei bewijzen van warme belangstelling in 's Lands verdediging, die ons oog aanschouwt, roepen ons ter navolging op. *Hier* zien wij, in verschillende steden en dorpen, veler vereenigde, of anderer afzonderlijke zorg voor de huisgezinnen der Vrijwilligers en Schutters; die, daar zij, aan de algemeene belangen, hunne eigene opofferden, billijk vertrouwen mogen, dat hunne vrouwen en kinderen eene ruime plaats in de pligtmatige mededeelzaamheid der landgenooten vinden zullen. — *Ginds* verblijdt ons de algemeene bereidvaardigheid, om de pogingen te onderschragen van het *Genootschap*, dat thans vooral op aller medewerking rekenen mag, *ter aanmoediging en ondersteuning van de gewapende dienst in de Nederlanden.* Zoo toonen de goede Ingezetenen levendig te gevoelen, hoe veel verpligting zij aan de dapperen hebben, die op het veld van eer gewond werden; en wat zij aan de weduwen en kin-

Digitized by Google

kinderen van hen, die voor onze regtvaardige zaak het leven opofferden, verſchuldigd zijn. Ja! zoo algemeen is dit gevoel, dat niet ſlechts vele echt *Nederlandſche* vrouwen en dochteren, door de bezorging, of zelfs door de eigenhandige vervaardiging, van verſchillende hospitaal-behoeften, de ſmarten der gekwetſten zoeken te leenigen; maar dat wij, tot een dergelijk menschlievend doel, ook niet weinige kinderen, door waardige Onderwijzers aangemoedigd, volvaardig hunne ſpaarpenningen zien opofferen. *Elders* zien wij door ſteden, die Hollands naam vereeren, of door burgers, nog aanzienlijker door hunne edelaardige gezindheid, dan door hunne bezittingen, verſchillende wapenen en oorlogsbehoeften, of andere geſchenken, ter vermeerdering van onze verdedigings-middelen, aanbieden. Dus poogt reine Vaderlandsliefde, zoo veel mogelijk, aan Nederland te vergoeden, wat geen wettige oorlog het ontnam, maar wat het zich, door het vuigſte verraad, laaghartig ontſtolen zag. — Eindelijk, hoe veel voortreffelijke Redenaars, Dichters en Schrijvers, eerwaardig door hun ambt, of beroemd om hunne talenten, zien wij hunne welſprekendheid, hun dichterlijk vuur en hunnen invloed bij de natie, ter opwekking van kracht en moed, met vertrouwen op God alleen, heerlijk dienstbaar maken! (17)

Doch

(17) Nooit zag ook het *Schouwtooneel* ſchoonere gelegenheid zich aangeboden, dan thans, om te toonen, wat het ver-

Digitized by Google

Doch wij kunnen niet alles vermelden, waardoor ontelbaar vele regtſchapene Landgenooten, tot de verdediging onzer haardſteden, zoeken medé te werken. Intusſchen, veel moge daaronder zijn, dat ons oog ontſnapt; ja dat niemands opmerking tot zich trekt. *God* zelf ziet, met goedkeuring, iedere poging, hoe gering ook, om het Vaderland bij te ſtaan, die, uit dankbaarheid voor Zijne weldaden voortgevloeid, in gehoorzaamheid aan Zijn bevel, te werk geſteld wordt. En dan alleen mogen wij, in den bangen tijd, die zoo veel andere uitzigten te leur ſtelde, met grond vertrouwen op Zijne gunſtrijke en onwaardeerbare beſcherming, en aan dezelve al wat ons dierbaar is, gerustelijk opdragen; wanneer wij doen, wat wij vermogen, om, jegens Vaderland en medeburgers, zulke gezindheden aan den dag te leggen, als Hij zelf ons, door de ſtem van ons geweten, voorſchrijft. Moge die heilige ſtem, niet de bedriegelijke inblazing der kortzigtige en laaghartige baatzucht of onverſchilligheid, door ons allen opgevolgd worden; dan zal niemand zijne bijdrage, van wat aard, ook terughouden, omdat zij te gering zij; niemand

vermoge, ter opwekking van den nationalen geest; ter aanvuring van den vaderlandſchen moed; en ter aankweeking van zulke gezindheden, als, thans meer dan ooit, aan ieder' burger eigen moeten zijn. — Achtenswaardige Dichters en Beſtuurders der Nederlandſche Schouwburgen! hoort, O! hoort allen dit woord!

Digitized by Google

mand zich, door anderer traagheid, verſchoond achten; niemand zijn vernuft ſcherpen, ter ontduiking van den heiligen burgerpligt; maar ieder er zijne eer in ſtellen, dat ook aan hem het Vaderland iets te danken moge hebben. Maar waartoe meer gezegd ter aanprijzing van iets, dat ons, al ſchreef geen pligt het voor, evenwel door de zorg voor onze eigene bezittingen en huisgezinnen, ten ſterkſte zoude aanbevolen worden? Immers, thans meer dan ooit, dierbare Landgenooten! kunnen wij het elkander niet te ernſtig herinneren, dat de verdediging van Nederland de verdediging is van *ons zelven* en *onze kinderen*. Want wierde hetzelve geheel de prooi der vijanden; dan zoude de *Franſche* tirannij, die wij doorgeworſteld zijn, ligt en verdragelijk geacht moeten worden, in vergelijking van deze *Brabandſche* overheerſching!

Doch wie kan van de verdediging des Vaderlands ſpreken, zonder van den lof te gewagen, door het *Noord-Nederlandſche Leger*, in deze hagchelijke dagen, verworven? Wijden wij dan warme tranen aan de nagedachtenis van zoo vele braven, met wier bloed de grond van het ondankbare België beſproeid werd; en laat hunne nageblevenen de vruchten onzer erkentelijkheid ſmaken! O! moge de godsdienst zachten balſem ſtorten in het diep gewonde hart van al-

Digitized by Google

allen, die den dood van onvergetelijke Echtgenooten of Bloedverwanten beweenen! (18)

Waarlijk, Landgenooten! als wij niet, even dwaas als onbillijk, naar de uitkomst de daden beoordeelen; dan moeten wij aan de trouw en dapperheid door ons Leger, bij zoo vele teleurſtelling en rampen, betoond, hoogen lof toekennen. Gemakkelijk is het voor den krijgsman, moed aan den dag te leggen, als hij van de eene overwinning tot de andere kan voortſnellen. Maar kloekhartig te blijven, als alles ontmoedigt; aan eed en trouw onwankelbaar vast te houden, als de ontrouw ons niet ſlechts van nabij omgeeft, maar zelfs geene pogingen ſpaart, om ons mede te ſlepen; in den ſtandvastigen ſtrijd voor Vorst en Land te volharden, als der vijanden overmagt den grooſten heldenmoed zelfs naauwelijks vergunt, eenige laauweren te plukken; zie daar! uitſtekende en verhevene krijgsmansdeugd. En dit, dit is het beeld, Noord-Nederlandſche Legerhoofden en Krijgslieden! van den, boven allen lof verheven' kamp tegen de meineedige muitelingen, dien Gij reeds, zoo vele weken lang, onvermoeid hebt volgehouden! — Nederlanders! laat ons, onder alles, wat ons hart met weedom vervult, niet vergeten, welk eenen dank wij, aan God bovenal ſchuldig zijn, die aan

(18) Mogt ik mijn hart opvolgen; zoo zoude ik alles herhalen, wat ik elders, (t. a. p. bl. 45) met een bewogen gemoed, aan deze treurenden gezegd heb.

Digitized by Google

aan onze Verdedigers die getrouwheid en dapperheid gegeven heeft. Maar daarvoor ontvange ook het Leger zelf de, meer dan verdiende dankzegging van het erkentelijke Vaderland! Ja! ſpoedig volge U, O heldhaftige Krijgslieden van alle rangen! de eere en de onderſcheiding, die Gij U, door uitſtekende daden, welke ook derzelver uitſlag ware, hebt waardig gemaakt! (19) Ook nu, doe geen onverhoopte tegenſpoed iemand Uwer verſagen, of het hart verliezen; maar ontvonke veeleer Uwe ſtandvastigheid den moed der jeugdige Vrijwilligers en Soldaten! En geve de regtvaardige Opperbeſtuurder der volkeren, op wien alleen wij vertrouwen, dat eenmaal Uwe dapperheid over der muiteren laaghartigheid, Uwe ſtandvastigheid over hunne dolzinnigheid, Uwe trouwe heldenmoed over hun verraad moge zegepralen!

Thans,

(19) Hoe wenſchelijk ware het, dat wij de uitmuntende blijken van trouw en moed, in de hagchelijkſte oogenblikken, door gedeelten van het Leger, of bijzondere Krijgslieden betoond, meer omſtandig en volledig, in de *Staats-Courant* vermeld mogten zien! Kan dit niet aanſtonds geſchieden; ook later, zoude de natie met overgroote belangſtelling het vernemen; en daarvoor, des noods, wel ſommige buitenlandſche berigten willen opofferen. Och! men meene toch, *binnen 's lands*, niet, dat wij *Noord-Nederlanders* zoo koel en onverſchillig zijn, als men, *buiten 's lands*, zegt!

Digitized by Google

Thans, meer dan ooit, verbinde de Eendragt voor-al alle Noord-Nederlanders! Wél moge hij varen, en op 's Hemels beſcherming hopen, die haar aanprijst en bevordert! Maar van alle uitzigt op de gunst van den God des vredes moet ieder afstaan, die haar tegenwerkt of verſtoort. — Zonder eendragt, geene kracht, geen moed, geen heil voor het Vaderland! Dat leert Uwe geſchiedenis, o Nederland! met gloeijend ſchrift! Door *tweedragt* werden, in de zestiende eeuw, de *zeventien gewesten* eerst, hoe langs zoo meer, verzwakt; eindelijk geheel van één gereten. Door haar, werden de allerzwaarſte rampen voor ons oude Gemeenebest geboren; en, zoo dikwijls het aan den rand van den ondergang gebragt is, waart Gij, o verderfelijke Burgertwist! de onzalige moeder van deszelfs meest beklagenswaardige jammeren. Wat anders, dan inlandſche verdeeldheid, baande aan de Franſchen, ten jare 1795, den weg naar ons Land, en deed ons vervolgens door die zee van rampen overſtelpen, in welke eindelijk ons volksbeſtaan verzwolgen werd? — Sla met weemoed het oog, O Landgenoot! op het Koningrijk, dat, nog onlangs, uit *al de Nederlanden* was zamengeſteld. Welvaart en bloei had het; zoo lang er ten minste nog een ſchijnbare zweem van eendragt was overgebleven. Maar nu is het een gebouw gelijk, waarvan de eene muur na den anderen inſtort. Dat hebt Gij gedaan, O Tweedragt! aan een vuur gelijk, dat lang, onder

de

Digitized by Google

de asch bedolven, geſmeuld heeft; van tijd tot tijd al heviger opblakert; en eindelijk in lichte laaije vlam ontbrandt, die alles verſlindt!

De *Belgiërs* hebben wij, ach! zoo kort geleden! geſmeekt, om zich met ons, tot behoud van het, toen nog gemeenſchappelijke Vaderland, eendragtig te vereenigen. (20) Vruchteloos! Zij hebben de leſſen der ondervinding verſmaad; en plukken reeds de wrange en bittere vruchten van hunne dwaasheid. Maar U, aan welke ik zoo veel naauwer verbonden ben, U, die ik thans nog *Landgenooten* noemen mag, U, *Noord-Nederlanders!* moet ik bidden, om het oor te openen voor de krachtige leeringen der geſchiedenis, en door geenerlei tweedragt Uwe rampen onherſtelbaar te maken!

Onder de onheilen, die wij aan de *Brabanders* te wijten hebben, reken ik het geen der geringſte, dat hunne opruijing, reeds vóór het uitbreken der jongſte onlusten, hier en daar eene zoo groote verwijdering tusſchen Christenen van verſchillende godsdienstbelijdenis ontſtaan deed, als wij, ſints jaren, niet gekend hadden. Maar nog veel zwaarder leed konden ons *thans* de muitelingen toebrengen, als het hun gelukte, onder ons de toorts van godsdienstige verdeeldheid te werpen, en daardoor onze verzwakte krachten nog meer te verlammen. O! moge toch, O dierbare Medeburgers!

(20) T. a. p. bl. 15 en elders.

Digitized by Google

gers! Uw gezond verſtand; of liever, moge die zachtmoedige wijsheid, die van boven is, U behoeden, van in dien, zoo listig geſpannen' ſtrik te vallen! Niet, dat ik iemand onverſchilligheid omtrent zijne belijdenis inboezemen, of hem derzelver beſcheidene verdediging ontraden wil. Ik zelf waardeer de mijne, boven al het goud der aarde! Maar als burgers althans, moeten wij ons, door de liefde tot hetzelfde Vaderland, ten naauwſte vereenigd achten, en tot deszelfs beſcherming, als een eenig man, zamenwerken. Gij *Roomſche* en *Onroomſche* Landgenooten! die hetzelfde *Kruis* als het teeken en onderpand des levens eerbiedigt, hebt dezelfde vijanden te beſtrijden, die U met den ondergang bedreigen. Niemand meene toch, dat de ſnoode overheerſchers van België de *Protestanten* begunstigen; omdat de *Brabandſche* omwenteling eenigzins eene dochter van de *Franſche* is, en deze laatſte tegen de R. K. Kerk eene, niet gunſtige gezindheid aan den dag legt; of omdat DE POTTER, het hoofd der oproerlingen, den Paus, met grooten overmoed, heeft aangevallen. Maar even min denke ook iemand, voor de *Roomſche* Kerk van de Brabanders eenig heil te mogen verwachten; omdat de meerderheid van hen aan dezelve is toegedaan. *Weg met de Hollanders!* dit is de kreet, alom in België aangeheven, tegen allen, zonder onderſcheid van godsdienst, die met ons denzelfden geboortegrond hadden. Dien haat ondervindt Gij inzonderheid, brave Holland-

landſche Officieren van beide geloofsbelijdenisſen, die, om Uwe trouw aan hetzelfde Vaderland, in dezelfde gevangenisſen, te Brusſel en elders, zijt opgeſloten! — Roomſchen en Onroomſchen! wat er ook van *België* worde; *Uwe* kinderen en kindskinderen althans zullen in hetzelfde oude Nederland te zamen wonen; als burgers, hetzelfde lot met elkander te deelen hebben; en wederzijds elkanders welwillendheid en hulp niet kunnen ontberen. Laat ons dan toch nimmer, door onze belangen van één te ſcheiden, hun het noodlottigſte voorbeeld geven, en de rampzaligſte toekomst bereiden!

Roept en dringt ons alles, om onderlinge eendragt aan te kweeken; niet minder hoogen prijs moeten wij, thans meer dan ooit, ſtellen op de opregte *zamenſtemming* tusſchen het *Bewind* en de *Ingezetenen*. Want daardoor eerst ontſtaat, bij Regenten en Burgers beiden, die kracht en moed, welke zelfs eener groote overmagt ontzag moet inboezemen. Geloofd zij dan God, dat die band nu naauwer is, dan hij ſints jaren was, of wezen konde! Dank verdienen zij allen, die, met even groote bereidvaardigheid als edelmoedigheid, de heilzame bedoelingen der hooge Regering zoeken te onderſteunen. Mogten wij ſtraks de hulde van het Vaderland hun toebrengen, die, door ver-

Digitized by Google

verſchillende middelen, de *verdediging* van onzen dierbaren grond, zoeken te bevorderen; in diezelfde eere deelen vele waardige, vaderlandſche Mannen en Vrouwen, welke, door geſchenken van anderen aard, die 's Rijks uitgeputte geldmiddelen onderſchragen, al hunne Landgenooten grootelijks aan zich verpligten. Wie het, zonder aandoening en blijdſchap, aanſchouwen kan, dat de blijken dier edele geestdrift zich, van dag tot dag, vermenigvuldigen; hem achten wij den naam van *Nederlander* onwaardig! Maar wie, bij de aanſchouwing van zulke lofwaardige voorbeelden, zich zelven ernstig afvraagt: *Zoude ik ook*, zonder benadeeling van mijne huisſelijke belangen, *niet iets ten minste voor het Vaderland kunnen afzonderen?* en dan ijlings, wat zijn vermogen toelaat, en zijn hart gebiedt, der heilige zaak ten offer brengt: — hij verdient een ware vriend van Koning en Volk genoemd, en onder de weldoeners van zijn Land gerangſchikt te worden!

Ja, Nederlanders! verſterkt, thans meer dan ooit, den band, die den Troon en de Natie verbindt. Het onheil, dat ons gezamenlijk drukt, make die vereeniging naauwer en hartelijker, dan immer de voorſpoed doen konde. Landgenooten! over welke maatregelen ook van het Bewind Gij meent U te mogen beklagen; wijt het niet aan onzen goeden en eerbiedwaardigen Koning, zoo Gij minder gelukkig geweest zijt, dan Gij wenschtet. Vergeet het nooit, wat Hij,

ten

Digitized by Google

ten jare 1813, met eigen lijfsgevaar, deed en waagde, om Uw volksbeſtaan en Uwe vrijheid te herſtellen; met hoe veel wijsheid en edelmoedigheid, Hij de bron Uwer oude, inwendige twisten voor altijd toeſloot; ja! hoe Hij ſteeds aan de Vorsten van Europa het voorbeeld gaf, van de getrouwste gehechtheid aan de, eens bezworene *Grondwet*, en van die gevoelens en gezindheden; welke, als zij alle Koningen en alle onderdanen bezielden, het geluk der natiën verzekeren zouden.

Wat mogen wij niet van waardige Raadslieden van zulk eenen Vorst verwachten, die daarbij op de onderſteuning van een Volk mogen rekenen, zoo als het getrouwe Nederland zich thans betoont? Dit voorzeker, dat zij, op het, nu gelukkig ingeſlagene pad van kracht en moed, waarop de Natie hen zoo rustig vergezelt, haar verder ſtandvastig zullen voorgaan. Want elke wederkeering tot een ſtelſel, dat, zoo God het niet verhoed had, den ondergang van het ganſche Vaderland had kunnen met zich ſlepen, zoude, thans meer dan ooit, verderfelijk zijn. Zelfs ſchijnbare toegevendheid omtrent de ondankbare muitelingen, de ſchaduw zelfs van beſchroomdheid om hen te vertoornen, zoude hunne ongehoorde ſtoutmoedigheid nog hooger doen rijzen; en, in dezelfde mate, het hart van hen, die toonen alles voor Koning en Vaderland veil te hebben, ontmoedigen en nederſlaan. Ja, indien ooit eene natie zich de *hoogachting* van ha-

Digitized by Google

hare Regenten heeft waardig gemaakt; zoo verwerft zich thans Nederland op dezelve de regtmatigste aanſpraak. Die hoogachting U, Landgenooten! door het Bewind toegedragen, zult Gij dan ook, bij gepaste gelegenheid, in de ſtaats-ſtukken zien doorſtralen: Zij zal den, vroeger zoo flaauwen en ontmoedigenden toon van het *Dagblad der Regering* bezielen. Niet minder zal zij in de vermijding van *noodelooze* geheimhouding blijkbaar zijn. IJverige pogingen, om ook buiten 's lands aan de, zoo ſchandelijk gelaſterde Noord-Nederlanders regt te doen wedervaren, zullen hare vruchten wezen. En de bezorgdheid eindelijk, voor de bewaring der gezondheid van hen, die het leven voor den Staat veil hebben, zal van diezelfde hoogachting voor de Ingezetenen het heilrijke uitvloeiſel zijn. — Door dit alles moge tuſſchen Vorſt en Burgers eene zedelijke vereeniging bevestigd worden, die het bloeijendſte Rijk verſterkt; maar voor ons deerlijk-geſchokt Vaderland, thans meer dan ooit, onontbeerlijk is!

Misſchien, Landgenoot! leest Gij dit woord, als reeds weder de ſnelle vaart der gebeurtenisſen eene, eenigzins anders gewijzigde beſchouwing van ſommige zaken vorderen zal. Maar moge ook die wending van ons lot minder gunstig zijn, dan wij wenſchen; zij ma-

Digitized by Google

ke ons niet moedeloos! Want nog onlangs zagen wij, hoe onverwacht, uit den ſtikdonkeren nacht, de morgenſchemering der hope kan ontſtaan. (21) Of, lacht U dan helderder toekomst aan; dat uitzigt doe U niet inſluimeren, noch zelfs de inſpanning Uwer krachten verſlappen! Want hoe ſchielijk volgde op het berigt van *Bruſſels* val, ramp op ramp, die ons trof! Zoo make ons geen tegenſpoed wanhopig; geen voorſpoed zorgeloos! En wanneer eenmaal onze nakomelingen, als wij ter ruste gegaan zijn, het getrouwe verhaal van onzen tegenwoordigen druk en deszelfs uitkomst lezen zullen; zoo moge het ſlot dier geſchiedenis luiden:

„ Toen, meer dan ooit, betoonden onze vaderen
„ moed en kracht, met vertrouwen op God alleen!
„ En dat vertrouwen heeft hen niet beſchaamd!"

Geſchreven, Donderdag, den 4 November 1830.

---

(21) Den 6den October j. l. vernam men, door de *Staats-courant*, de verplaatſing der Belgiſche Ministers naar Antwerpen, en derzelver vervanging door voortreffelijke *Nederlanders*. Juist eene week vroeger had men, in hetzelfde dagblad, den aftogt van het leger uit Bruſſel, en daarop ieder' dag nieuwe treurmaren, aangekondigd gevonden.

Digitized by Google

Digitized by Google

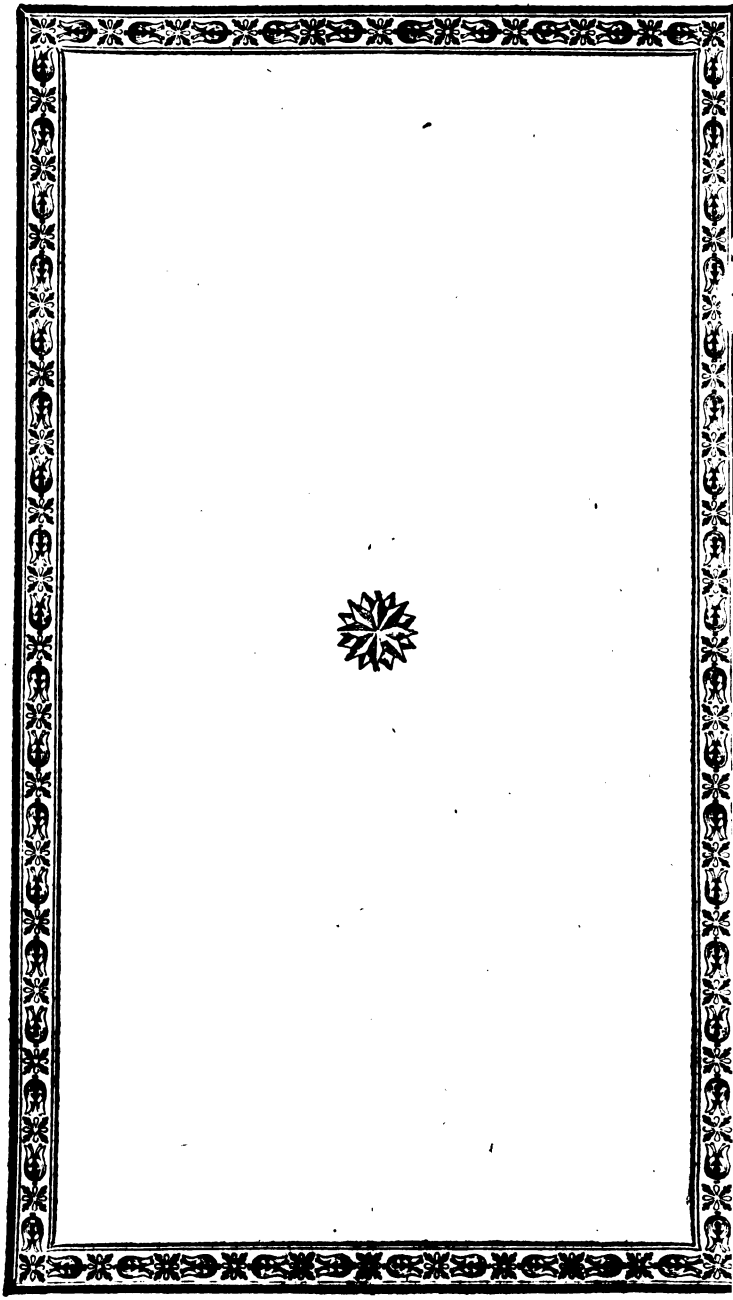

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google